

О.К. ДОРОШЕНКО, Н.М. ТРОФИМЕНКО, Н.Ф. МІНЧЕНКО

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

КОЛЕКЦІЙНА ДІЛЯНКА «САД МАГНОЛІЙ» ДЕНДРАРІЮ НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ім. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Наведено видову та композиційну структуру колекційної ділянки «Сад магнолій» Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України.

Ключові слова: магнолія, колекція, структура.

Згідно з пояснювальною запискою до технічного проекту озеленення Ботанічного саду від 1949 р., розробленого О.І. Соколовським, Л.І. Рубцовим, Д.Ф. Лихварем та Г.А. Степуніним [1], до колекційного фонду саду магнолій було запропоновано залучити 10 видів і форм магнолії (*Magnolia* L.) без деталізації асортименту. Ми не прагнули показати зміни у видовому складі магнолій з часу заснування ділянки, але з доступних нам архівних матеріалів відомо, що перші посадки було зроблено навесні 1951 р. Це були *M. acuminata* L., *M. kobus* DC. (рис. 1). Саджанці прижилися. Окрилений першим успіхом Л.І. Рубцов, у майбутньому видатний ландшафтний архітектор, автор ідеї монокультурних садів, у 1966 р. запропонував створити «Сад магнолій». Тоді було висаджено *M. obovata* Thunb. (рис. 2), *M. tripetala* L., *M. × soulangeana* Soul.-Bod., *M. × s. 'Rubra'* та *Liriodendron tulipifera* L. [1].

На час виходу з друку першого зведення колекцій дендрарію [2] в саду налічувалося 5 видів, 1 гібрид і 2 культивари роду *Magnolia*, тобто за 8-річний проміжок колекція поповнилась ще одним видом (*M. stellata* (Sieb. et Zucc.) Maxim.) та одним культиваром (*M. × soulangeana* 'Lennei').

Найкращі результати з інтродукції магнолій дала методично-спрямована співпраця науковців Національного ботаніч-

Рис. 1. *Magnolia kobus* DC.

ного саду ім. М.М. Гришка НАН України (НБС), Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фомина Київського державного (нині національного), університету імені Тараса Шевченка, Ботанічного саду Львівського національного університету імені Івана Франка та ботанічних установ Грузії [3, 4] у 1966–1985 рр., завдяки якій колекція «Саду магнолій» НБС ім. М.М. Гришка поповнилась ще 3 новими видами, 1 гібридом та 7 декоративними формами (*M. kobus* 'Borealis', *M. × loebneri* Kache, *M. officinalis* Rehd. et Wils., *M. salicifolia* (Sieb. et Zucc.) Maxim., *M. sieboldii* K. Koch, *M. × soulangeana* 'Alexandrina', *M. × s. 'Spectabilis'* (рис. 3), *M. stellata* 'Rosea'. У 2000–2011 рр. колекція поповнилась такими формами, як *M. liliflora* 'Heaven Scent', *M. l. 'Nigra'*, *M. l. 'Susan'*, та новими

Рис. 2. *Magnolia obovata* Thunb.

Рис. 3. *Magnolia* × *soulangeana* 'Spectabilis'

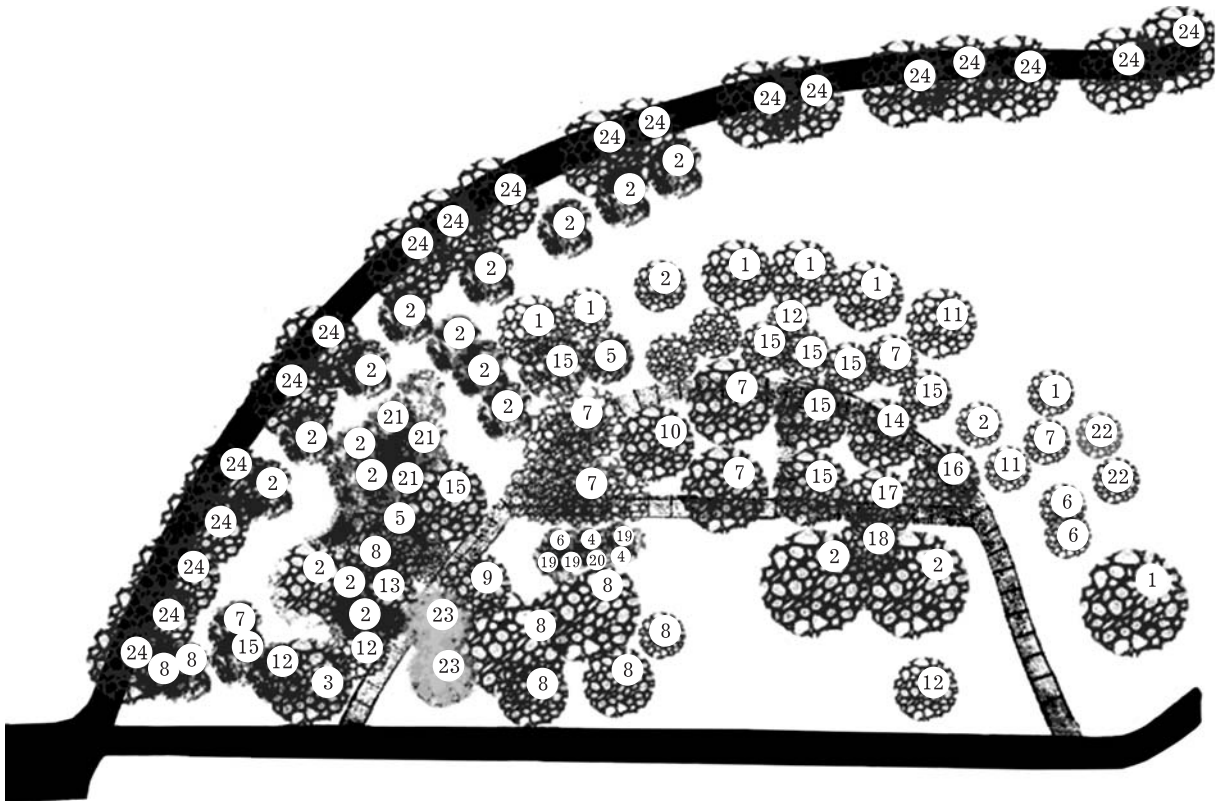

Рис. 4. Видовий склад та розташування рослин на колекційній ділянці «Сад магнолій» станом на 01.09.2011 р.: 1 — *Magnolia acuminata* L.; 2 — *M. kobus*; 3 — *M. k.* 'Borealis'; 4 — *M. liliflora* 'Heaven Scent'; 5 — *M. l.* 'Nigra'; 6 — *M. l.* 'Susan'; 7 — *M.* × *loebneri* Kache; 8 — *M. obovata* Thunb.; 9 — *M. officinalis* Rehd. et Wills.; 10 — *M. salicifolia* (Sieb. et Zucc.) Maxim.; 11 — *M. sieboldii* K. Koch.; 12 — *M.* × *soulangeana* Soul. Bod.; 13 — *M.* × *s.* 'Alexandrina'; 14 — *M.* × *s.* 'Cyantiformis'; 15 — *M.* × *s.*; 16 — *M.* × *s.* 'Purpurea'; 17 — *M.* × *s.* 'Rosea'; 18 — *M.* × *s.* 'Spectabilis'; 19 — *M. stellata* (Sieb. et Zucc.) Maxim.; 20 — *M. s.* 'Rosea'; 21 — *M. tripetala* L.; 22 — *Decaisnea fargessii* Franch.; 23 — *D. floribunda*; 24 — *Platycladus orientalis* (L.) Franco

екземплярами раніше інтродукованих видів і культиварів *M. stellata*, *M. stellata* 'Rosea', *M. kobus*, *M. obovata*. Станом на 1 вересня 2011 р. колекція нараховувала 11 видів, 2 гібриди та 11 декоративних форм загальною кількістю 102 посадкові одиниці, з них 62 дерева, 31 високий кущ та 9 низьких кущів (рис. 4): *M. acuminate* — 8 посадкових одиниць (п. о.), *M. kobus* — 21 п.о., *M. k.* 'Borealis' — 1 п.о., *M. liliflora* 'Heaven Scent' — 2 п.о., *M. l.* 'Nigra' — 3 п.о., *M.l.* 'Susan' — 4 п.о., *M. × loebneri* — 7 п.о., *M. obovata* — 8 п.о., *M. officinalis* — 1 п.о., *M. salicifolia* — 1 п.о., *M. sieboldii* — 1 п.о., *M. × soulangeana* — 3 п.о., *M. × s.* 'Alexandrina' — 1 п.о., *M. × s.* 'Cyantiformis' — 1 п.о., *M. × s.* 'Lennei' — 7 п.о., *M. × s.* 'Purpurea' — 1 п.о., *M. × s.* 'Rosea' — 1 п.о., *M. × s.* 'Spectabilis' — 1 п.о., *M. stellata* — 3 п.о., *M. s.* 'Rosea' — 1 п.о., *M. tripetala* — 3 п.о. Крім того, тут зростають нехарактерні для «Саду магнолій» рослини, такі як *Decaisnea fargesii* Franch. — 1 п.о. та *Dipelta floribunda* Maxim. — 2 п.о. З півночі і північного заходу «Сад магнолій» облямований рядовою посадкою *Platycladus orientalis* (L.) Franco (19 п.о.).

Розташування згаданих рослин на території ділянки нерівномірне. Вони скомпоновані у кілька груп, висаджені у вигляді овальних алей або солітерами. Переважають алеї з декоративних форм *M. × soulangeana*, кілька високорослих груп *M. kobus*, *M. k.* 'Borealis', *M. obovata*, *M. officinalis*, *M. × loebnerii*, *M. salicifolia*, *M. × soulangeana* 'Lennei', *M. × s.* 'Spectabilis', які частково злилися з алейною посадкою декоративних форм *M. × soulangeana*. На тлі високорослих груп виділяється низькоросла нечисленна група з трьох екземплярів *M. stellata*, двох — *M. liliflora* 'Heaven Scent' та одного — *M. l.* 'Susan'. Ця група звертає на себе увагу завдяки ранньому цвітінню *M. stellata* та її рожево-квіткової форми — *M. s.* 'Rosea' (зазвичай середина квітня з деяким відхиленням залежно від погодних умов).

За початковим задумом автора проекту професора Рубцова [5], під час загального планування «Саду магнолій» використано композиційний підхід для найкращої демонстрації видового і сортового різноманіття роду, а посадки наступних років здійснювали без урахування потенційних габітуальних можливостей окремих представників магнолії. Зокрема це стосується *M. obovata*, яка є високорослим деревом і навіть у наших умовах досягає 8–10-метрової висоти, а рослини *M. kobus* та *M. acuminate* — 10- та 12-метрової. Рослини цих видів не лише домінують у насадженнях, а фізично та візуально витісняють менших за розміром, але більш декоративних представників *M. × soulangeana* та *M. liliflora*. Це суперечить основній вимозі монокультурних садів. На думку автора проекту [5], рослини слід розташовувати так, щоб їхні декоративні якості розкрилися найповніше. Крім того, рослини різних культиварів *M. × soulangeana* набули таких лінійних розмірів, що не вміщуються в задані проектні параметри, перебивають своїми кронами оглядові доріжки та одна одну, знижуючи загальний декоративний ефект «Саду магнолій».

Ураховуючи ситуацію, яка склалася, вважаємо за необхідне опрацювання проекту реконструкції «Саду магнолій» з урахуванням збільшення загальної території, зайнятої Садам, розширення асортименту за рахунок нових видів, як от: *M. ashei* Weath., *M. denudata* Desr., *M. fraseri* Walt., *M. macrophylla* Michaux, *M. watsonii* Hook., *M. wilsonii* (Fin. et Gagnep.) Rehd. та високодекоративних сортів *M. × soulangeana* Alba Superba, Brozzonii, Linnei Alba, Lombardy Rose, Picture, San Jose та ін. Необхідно вільніше розташовувати рослини з урахуванням їхніх потенційних лінійних і об'ємних параметрів, мікрокліматичних факторів (температура повітря та сила вітру, особливо в найхолодніші періоди року, вологість повітря, особливо у посушливі періоди вегетації), зокрема, опти-

мізувати загальний агрофон, а саме, фізичні та хімічні складові ґрунту.

1. *Архів* Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України. — Т. 57. — С. 64–100.

2. *Деревья и кустарники. Покрытосеменные (справочник)* / Под ред. Л.И. Рубцова. — К.: Наук. думка, 1974. — Т. 2. — 592 с.

3. *Минченко Н.Ф., Коршук Т.П.* Магнолии на Украине. — К.: Наук. думка, 1978. — 184 с.

4. *Палагеча Р.М.* Интродукция, размножения, акклиматизация та впровадження магнолій в озеленення // Бюл. Никит. ботан. сада. — 2011. — Вып. 100. — С. 80–85.

5. *Рубцов Л.И.* Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре. — К.: Наук. думка, 1977. — 272 с.

Рекомендував до друку
С.І. Кузнецов

А.К. Дорошенко, Н.М. Трофименко, Н.Ф. Минченко
Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко
НАН Украины, Украина, г. Киев

КОЛЛЕКЦИОННЫЙ УЧАСТОК «САД МАГНОЛИЙ»
ДЕНДРАРИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО БОТАНИЧЕСКОГО
САДА им. Н.Н. ГРИШКО НАН УКРАИНЫ

Приведена видовая и композиционная структура кол-
лекционного участка «Сад магнолій» Национального
ботанического сада им. Н.Н. Гришко НАН Украины.

Ключевые слова: магнолия, коллекция, структура.

O.K. Doroshenko, N.M. Trofimenko, N.F. Minchenko
M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National
Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

THE COLLECTION SAD MAGNOLIY
IN M.M. GRYSHKO NATIONAL BOTANICAL
GARDENS OF THE NAS OF UKRAINE

The species and composition structures of *Sad mag-*
noliy collection of M.M. Gryshko National Botanical
Gardens of the NAS of Ukraine are shown.

Key words: magnolia, collection, structure.